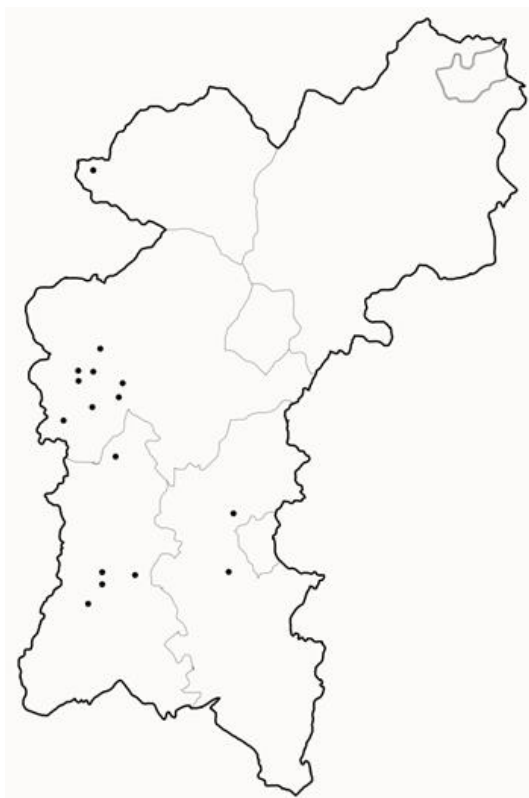

Melléklet

1. ábra a Forgách család birtokai Nyitra vármegyében 1550-ben

2. ábra: a Forgách család birtokai Bars vármegyében 1550-ben

¹ A térképek forrása: <http://dka.oszk.hu/html/kepoldal/index.phtml?id=020639>

5. ábra Forgách Simon itinerárima 1557

6. ábra Forgách Simon itineráriuma 1560-1566

7. ábra Forgách Simon itineráriuma 1567

Forágch Simon végrendelete

Miért, hogy engemet az Úristen nagy nehéz betegséggel látogatott meg, életemnek bizonytalan voltát meggondolván nem akarék holtom után gyermekim között kik Istennek jó akaratjából felesen vadnak, és mindenik ember korban jutott, pörpatvart hadni, hogy jószágomért, kit szolgálatommal találtam, és egyéb marhácskámért valami háború támadjon köztök, ki mia az én szegény meghagyott feleségemnek is az ő annyoknak valami búsulása lehetne, még az Úristen annyi erőt ada, hogy testamentomot tehessek az felül megmondott okokért, teszek ilyen testamentomot.

Legelőször lelkömet az mindenható irgalmas, kegyelmes Úristennek szent kezeiben ajánlom, az ő szent fiának az mi urunk Krisztus Jézusnak az mi kegyelmes idvözítőnknek általa. Testemet pedig hadgyom Hertnekre alá vitetni és az ott való szentegyházban tisztességesen eltemettetni, kinek módgyát feleségemre és gyermekimre bízom. Jószágomról pedig, az melyet magam szolgálatjával találtam, és partim pénzen is vettem, az mi kegyelmes urainktul és fejedelminktől sőt az őstül maradtról is ilyen testamentomot és rendelést teszek.

Az hertneki házat hozzá tartozó nyolc falukkal, Onddal és Aszalóval egyetemben feleségemnek hagyom, minden teljes birodalmával és hasznával egyetemben, hogy míg Isten élteté, nyugodalmas lakóhelye legyen, és magának táplálására elgedendő jövedelme legyen. Sőt az több jószágomban is mindönütt valóokban teljes birodalma legyen és az fiaink ötüle függjenek. Ha penig neki is holta történnék, miért hogy az hertneki házra olyan nagy költséget míveltem és vár módjára építtettem, és mindönekkel erőmnek felette is megékesíttettem, meggondolván azt, hogy Forgách Zsigmond énnekem primogenitusom, és hogy az ő derék jószága oda az fölföldre vagyon, közel Hertnekhöz, az melyben semmi jó lakóhelye nincsen, hogy az is meglehessen, azt úgy mint hertneki házamat mind az hozzá tartozó nyolc faluval egyetemben, kiket az boldog emlékezetű Ferdinandus császár az én kegyelmes uram jámbor szolgálatomért adott volt énnekem, azonképpen Onddal és Aszalóval egyetemben, kiket azután őfölségek inscriptioban adtak énnekem, partim summában, partim ex gratia augiálván, az legelső summát is ezeknek is az sommájokat neki hagyom. Aszalót penig ea conditionem inscribalta őfelségek, hogy valamíg az váradi káptalan in integrum non restitutor, se őfölsége, se másvalaki meg ne válthassák. Ondot is ilyen conditioval, hogy őfölsége másnak ne adhassa aki többet adna is rea az Comoranak, hanem ha tulajdon ő fölsége számára Tokajhoz akarnak meg váltani azt oda applicálni. Az mint ezek ... megteszének, inscriptionalibus bonoris, hiszem hogy az én mostani kegyelmes uramnak is ő felségének az én régi jámbor

szolgálatimra, oly respectussa léssen, hogy azokban megtartja Forgách Zsigmondot is. Hogy peniglen az fölül meg nevezett házat és jószágokat Forgách Zsigmondnak hagytam az fölül megírt okokért, azt akarom és kívánom tüle, és ugyan úgy hagyom is, hogy az több jószágokban, és az őstül maradt Forgách jószágban is, odaértvén az ötven ház jobbágyot is, akit Szomor János bírt, de holta után én recuperaltam, az öccseit meg ne háborítsa, és azokban semmi részt maganak ne kívánhasson, ne vehessen, hanem csak az felül megnevezett házzal és jószággal elégeggyék meg, mert azoknak egyik neki is amily nem jut az több jószágban kit az hertneki jószág az aedificiommal ögyetemben multis modis nem superalna et valor et utiliter bonorum etiam kérem penig mint szerelmes fiamat, hogy az én testamentomomat ne violallja, hanem helyén hagyja, meg emlékeztvén az én atyai hozzá való szeretetemről, gondviseléséről és promovealasomról. Az két kisebbik öccsét is, úgy mint Mihályt és Jánost ne igyekezzék nyomorítani, holott az Úristen anélkül is öneki igaz eleget adott: sőt arról is megemlékezzék az jó fiam, hogy mikoron megházasodék, akkor annak jobb módon való véghezviteléért, magamnak fel kellett vala jönnöm Hertnekről és házasságának szükségéért zálogban kelle vetnem két Beleczi Dovorani Barodgyani (Brogyáni) porciomat Poghrány Benedek uramnak hétszáz tallérban, annak felette Mehnyebeli részemet ugyanazon szükségért Baraczkay Gáspárnak ötszáz forintban kellett zálogban vetnem. Azután osztán hogy Forgách Mihályt Prágában császár urunkhoz öfelségéhez, kellett vala bocsátanom, némi nemű szükséges dolgaimért ugyan azon jószágra Mihnyén vettem volt fel háromszáz forintnál feljebb ugyanazon Baraczkay Gáspártól útiköltségre, és így teszen mindenestül kilencszáz forintot. Ő maga penig Forgách Zsigmond, vetette ismég hírem nélkül (értesítem nélkül) zálogban Keszi és Sókbeli porciókat Csúzi Pálnak négyszáz forintban. Azért azt hagyom, hogy ezeket az jószágokat, ha az Úristen ez szegény nyomorult országot megtartja, megváltsa az öccseinek, mert ő maga jól tudja, hogy az ő szükségére költ el ezekre felvett summa, mert én magam szükségére soha csak egy ház jobbágyomat sem vettem zálogba. Azért azt hagyom meg is, hogy az Hertneki házban és ahhoz való fölül megnevezett jószágokban, bele ne mehessen és ne szállhasson, hanem mindaddig az két öccse Mihály és János bírassák azt is, valamíg Forgách Zsigmond le nem teszi az felül megnevezett jószágokra diversis vicibus felvött summákat, ki teszen in toto ezerhatszáz forintot, azoknak az kiknél zálogban vadnak, azok az falukbéli porciók, és az öccsei kezében nem lesznek. Forgách Mihály is ezer forintban vetette zálogban Tuianbeli részünket Baraczkay Gáspárnak, kit hagyom hogy ő váltson meg, ha addig míg az jószágot egyedül bírja penig meg nem váltaná, Forgách János az több Forgách jószágból elégíttessék meg az Tuianbeli részéről, iuxta valorem et numerum colonorum. Az szegény öcsém Forgách Miklóstul és öutánna az ő özvegy feleségétül

elzálogosított porciókat egyaránt való költséggel tartozik Forgách Mihály és János megváltani, és megváltván egyaránt osztozzanak véle. Surányt is azon kisebbik fiaimnak hagyom, úgy hogy az jószággal egyaránt osztozzanak. De miért hogy Komjáthin csak egyikének lehet lakóhelye, Suránynak az kastélya teljességgel Forgách Mihálynál maradjon, hogy az neki lakóhelye legyen, addig, amíg őfelsége megtartja nálok, Forgách Jánosnak Komjáthin legyen lakóhelye az őstül maradott házbán. De ha történnék, hogy az őfelsége másnak conferalna Surányt, az szegény Forgách Miklós öcsém háza helyén tartozik Forgách János cum communibus sumptibus et laboribus colonorum suorum etiam más házat építeni Forgách Mihálynak, avagy az őstül maradt házat neki engedni, és magának másutt építtetni communibus sumptibus et laboribus colonorum. De még az Komjáthi curiának dominiumjában juthatnak, addig Forgách Jánosnak is Surányban legyen lakóhelye, az házakat magok között szépen elintéztvén. Az mi peniglen az inscriptio summaját illeti, kiteszen nyolcezer forintit teszen ha őfelsége az summát nekik letéteti, és az mit rajta építtettem, és ő is, Forgách Mihály rajta épített és az után is épít, annak az valorat megkívánják őfelségétől, mert arról énnékem kiváltképpen való assecuratiom vagyon, hogy háromezer forintig építtessenek reá. Tartozik azért őfelsége refundálni, az mi keveset rajta építettünk. Az felül megírt summával penig egyaránt osztozzanak ketten, de inkább azon legyenek, hogy ha az Úristen az szegény országot megtartja, vegyenek az egész summán más jószágot azzal egyaránt osztozzanak az pénzt el ne vesztegessék.

Vadnak ezek kívül más jószágok is Mátyusföldében, tudni illik az Pereszlényi jószág, az Praznoczy jószág, kiket pörlünk is, jó reménység is vagyon felölök, ha megnyerik és megmaradhatnak azok is az két kisebbik fiamé legyenek. Ott alatt az Alföldön is az Ferdinandus császártul megkértem vala az czibaki jószágot, ki igen nagy jószág, bele is iktattam volt magamat, ha az Úristen az szegény országot megtartja, perelje meg Forgách Zsigmond és azzal is egyaránt osztozzanak meg, költségéért azon jószágból többet szakasztván öneki. Ha penig úgy történnék az dolog kit az mindenható Isten eltávoztasson az ő véghetetlen jóvoltából, hogy az itt való mátyusföldi jószágunkból pogány miatt az két fiam kiveszne, és mindnyájan csak Hertnekre kelletnék szorulniok, tehát tartozik Forgách Zsigmond minden pörpatvar nélkül ezekenek az ő részeket mind az házból, mind az többi jószágból kiadni, Ondból és Aszalóból is. Viszont ha Forgách Zsigmond is kiveszne abból az fölföldi jószágból, tartozzanak az öccsei ötet is mind az házakban mind az jószágokban bele bocsátani minden pörpatvar nélkül és az ő részét kiadni azokból.

Ez fölül megnevezett lelemes jószágokon kívül vadnak még oda alá az Alföldön Gyulántul egyéb lelemes jószágim is, kit az Ferdinandus császár adott volt énnékem, az tömösvári fogságomból megszabadulásom után, ugymint Nagyíratos, Kunágota, Bozzás. Öcsém is Forgách Imre uram kért volt még magának egynéhány falut, kinek nevek az ő Statutoriaijában meg vagyon írva, mely az több privilégiumok között vagyon, melyeket adott volt azon kegyelmes urunk Ferdinandus császár, kikről mind Donatioink mind Statutoriaink pure megvadnak az több privilégiomaink között, kiket most az erdélyi fejedelem számára bírnak Lippához avagy Jenőhöz és mikoron öfölségét mind személyem szerint mind embereim által egynéhányszor meg találtam volna, hogy öfelsége megadná azt az kevés jószágot, öfölsége mindenkoron kegyelmessen bízott, hogy megadja, csak az idő valamennyire csendesedjék, hogy az féle dolgaihoz is láthatna, kiben kétségem nincsen, hogy meg nem adná, öfelsége megemlékezvén, az öfelsége eleinek ... hűséges és hasznos szolgálatimról, igen erősen törekegyenek az fiaim érötte, főképpen Forgách Zsigmond, miért hogy meg is bizonyíthatják azon jobbágyokkal, és az öfölsége régi szolgálival is, az kik Gyulában szolgáltanak, főképpen Barbili Georgh urammal, hogy mindenkoron azoknak az faluknak békességes uraságában voltunk mind én, mind az öcsém, és hogy Gyula elveszése után is feljártanak hozzám, az szekeres lovakat is hoztanak, és egyéb ajándékot is, hanem csak attul fogva kele ki kezünkéből, hogy öfelsége kezében juta Lippa és Jenő, lám Rákóczy uramnak, Dobó uramnak és egyebeknek is sokaknak bírni hagyja öfölsége oda alá való jószágokat, kik nem szolgáltanak annyit az Báthori familiának, mint én, nem tudom mi légyen az oka, hogy öfelsége csak az mienket veszi el, ha penig megnyerhetik öfelségétül, falunkint osztozzanak meg véle, egyik falut a másikhoz vetve. Az mi peniglen az mi Diószegbéli részünket illeti, mely az szegény asszonyom anyámtul maradott jószág, én az mi részünket jó akaratomból hagytam Imreffy uram kezében, minthogy ott az fölföldön annak egyéb jószága nem volt, hogy táplálhassa magát belőle de levelet adott magáról, sub amissionem fidei honorum et humanitatis, hogy valamikor megkívánom tüle, avagy holtom után azon maradékim, tartozik minden pörpatvar nélkül kibocsátani kezéből és meg adni. Meg vadgyon ez az levél az több privilegiomok között, mindazonáltal noha az dolog így vagyon, de azért azt hagyom, hogy abban az rész jószágban Imreffy János uramat éltéig meg ne háborítsák, hanem ha még éltében is az utolsó szükség kényszeríti valamelyiket reá, az azért nem árt ha az előbbeni levelet magok nevére is meg újíttatják vele. Ebben penig az anyai jószágban oda értessek az én szerelmes leányom is, az néhai nagyságos Bánffy Jánosné is, és az Thurzó György uram két leánya is az én unokáim, mert lám őket is egyaránt illeti telek az az jószág.

Az mi peniglen az ingo marhamat illeti mind arany ezüst marhamat, mind egyéb valahol mi Hertneken vagyon, akarmi névvel neveztesseken mindeneket feleségemnek hattam, szabad legyen el költeni valahova akarja.

Az mi majorság vagyon négy majorokban, azokat is mindenestül fogva neki hagyom, de azon kérem feleségemet is, hogy holta után mind az neki hagyott ingo marhát, az két kisebb fiamnak hagyja egyaránt, ha addig szükségeeres el nem kelletik költeni, de az négy házakban való majorság éppen teljességgel helyén maradjon, és éppen Forgách Zsigmondé legyenek, mert lám itt fenn az mátyusfüldi majorokban az kit öccsének is elég majorság marad kívül ők is egyaránt osztozzanak.

Végezetre miért hogy ilyen veszedelmes állapotban juta az mi szegény nyomorult hazánk, ha közönséges búdosásban esnének, kérem és intöm fiaimat, és az élő Istenért obtestalom, hogy az annyokra gondot viseljenek, ha az hátaikon kellene is viselni. Az szegény özvegy hűgokra is az néhai Bánffy Jánosnéra nagy gondot viseljenek, tudják, hogy ifjú ember, és erőtlen magával jóltehetetlen asszonyember. De miért hogy énnekem az ő házánál történt vala nemrégenten betegségem, és sokat kelle reánk költeni, az anyja ötet se hagyja részletlenné az Hertneki ingó marhában, az ő jóakarátja szerint, ha vagy férhöz nem mehetne, avagy férhöz menván özvegygé maradna és valami nagy szüksége lenne reá.

Az szolgálímmal számot vessenek és az mivel adóssa maradtam nekik, mindenkiről megelégtíttessenek, és az kiket bírniok meg kell tartani megtartsák, az többi bocsáttassanak el békével.

Szabó Jánosnak az mostani betegségemben való mellettem szorgalmatos forgolódásáért szolgálatjának felette adjanak 25 forintot, és ha feleségemnél meg akar maradni ezen fizetésen az kiben eddig volt, megtartsa.

Farkarsnak is harminckét forintot adjanak, had épülhessen vele. Gombosnak ötven forintot adjanak. Szerafin Jánosnak huszonöt forintot adjanak szolgálatja fölött. Jankónak az szakácsnak tíz forintot adjanak szolgálatja fölött, hogy és ugyan ott Hertneken letelep..., hogy lehessen örökös szolga, házat adván avagy újonnan építvén neki és ahhoz az én földemből földet is szakasztván neki, mert jámbor szolga és felette szükséges szolga, ha fizetését meg kell öregbíteni is.

Továbbá Maximilianus király őfelsége az én kegyelmes uram az alföldi Szolnok felé való expedíciójában, mikoron engemet az magyar fölföldi hadnak supremus kapitányává fogadott

vala meg, maradott volt énnekem adóssa kétezer és egynéhány rénes forinttal, kiról az fizető mesterrel adós levelet is adatott vala őfölsége, mely adósságért midőn őfelségénél törekedtem volna, igen kegyelmessen ígérte nekem magát, hogy megfizetteti. Azután, hogy Forgách Zsigmond törekedett érte Prágában, őneki is kegyelmesen fogadta, hogy megadatja, elébb hittem őfölsége felől, hogy megadatja őfölsége, mert az önnön szemével látta őfelsége, hogy sok fáradságos munkáimmal megszolgáltam őfölségének. Azért kérem az nyitrai püspök fiamat avagy Forgách Zsigmondot, hogy szerezzék ki őfölségétől, és az annyok kezében adják, kit ő is semmiképpen el ne költsön hanem utolsó szükségére tartsa, sőt még kereskedésre se fordíccsa, hanem veszteg álljon az pénz, mert lám anélkül is leszen annyi jövedelme hogy kereskedhetik is vele, egyéb szükségét is fel éri vele.

Ezen kívül az Pozsonyi Kamarán is baronátusságomra és consiliariusságomra ögynéhány ezer forint adósságom vagyon, kinek nagyobb részéről ugyan azon kamoratul extractusom is vagyon, annak is az kiszérésében törekegye nek igen erőssen, és munkálkodjanak az két nagyobbik fiaim, miért hogy mindeniknek elég dolga volt az kamarával, talán ők módját találják, hogy ki szerezhetik, avagy azt is inscibaltassak azelőtt inscribalt jószágokra, tudni illik felét Aszalóra és Ondra, az felét Surányra, ne veszne ell az is tőlök. Emlékeztessék meg őfölségét az én hívséges szolgálataimról, és arról is mennyiszer őfölsége retularibus mandatis gyűlésekre felhívatott ad trimestre consiliumra is Prágában az erdélyi tractatusert is, kikben soha csak edgyet sem mulattam ell, hogy csak őfölségének gráciáját nyerhessem obedienciámmal, és arra is, hogy midőn Mátyás herceg urunk őfölsége az fölföldi urakat Komárom segítségére felhívatott vala, hogy én is feljöhessek, és őfelségének abba is szolgálhassak, úti költségemért egy falumat kellették zálogban vetnem Soós Istvánnak az Sáros vármegyei viceispánnak, és avval jöttem volt fel az őfölsége szolgálattjára, ha én szegény legény lévén azt őfölségéért meg mertem mívelni, mennyivel inkább tartozik őfölsége énnekem az én jámborul megszolgált Salariomomat megfizetni, kit hagyok csak az őfölsége bölcs és igaz ítéletére, hiszem, hogy azt meg is cselekszi őfölsége, mert lám nem hallottam soha senkit akinek őfölsége valamit ígért avagy rendelt volna, hogy abban meg csalatott volna, oly igaz és kegyelmes fejedelem őfölsége, hiszem, hogy az jámbor szolgálomat sem veszté el őfölsége.

Továbbá mivel hogy tudom hogy az én feleségem és gyermekim jámbor és ... oltalma nélkül nem lehetnek, kérem az én bizodalmas Uramat az Nagyságos Kutassy Jánost, esztergomi érsek és locumtenens uramat, hogy őnagysága vegye oltalma és patrocíniumja alá, és minden gonosz álnok akarójoknak machinacioiok ellen legyen oltalmazójok őnagysága, és egyéb

mindenféle szükségikben is valamiben önnagyságát meg találják, legyen segítséggel nekik önnagysága.

Az tekintetes és nagyságos Nádasdy Ferenc uramat is, és énnékem igen bizodalmas uramat és jóakaró fiamat, kinek én is teljes életemben kedveskedni és szolgálni ígérkeztem, hogy ökegyelme is legyen jóakaró patrónussok, és az miben kívántatik oltalmazójuk, kiváltképpen azok ellen, kik álnoksággal, hamissággal, irigységgel, avagy gyűlölségből akarnak neki ártani.

Ugyan ezen gyámolságra oltalomra és segítségre kérem az én bizodalmas uramat is, az tekintetes és nagyságos Pálffy Miklós uramat, kinek azelőtte sok jótéteményt vittem, mind magam mind gyermekim, hogy holtom után is legyen olyan jóakarattal feleségömhöz és gyermekimhez mint volt ennek előtte míg közöttök éltem. Ha ez fölül megnevezett három urak ezeket az én kérésemet, könyörgésemet főképpen az Úristenért az ki az árváknak és özvegyeknek Istene megcselekszik önnagyságok, tiszteteknek is eleget teszen, az Úristen is megfizeti sokképpen nekiök, az én gyermekim is igyekezzenek hálaadó szolgáljok lenni érette önnagyságoknak.

Utolszor szerelmes gyermekeimet azon kérem, hogy legelőször Istenfélők legyenek, tökéletes és jámbor életben foglalják magokat, fejedelmőknek hívek legyenek, mindön erejökkel, töhetségekkel igyekezzenek úgy szolgálni öfölségének, hogy okok legyen öfölségeknek velek való jótéteményekre. Ögymást igen szeressék egyességben éljenek, visszavonás, háború közöttök semmi ne legyen, mert így lehetnek állandók a nagyobbra növekedők mind hírekben nevekben és jószágokban. Ketten peniglen kisebbik fiaim az két öregbik bátyyokat megbecsüljék, semmit ő hírek nélkül és akarattyok nélkül ne cselekedjenek, hanem az ő tanácsoktul függjenek mindenekben, úgy mint kik mind idővel mind autoritassal okossággal és verum ecperientia náloknál superiorbak.